

TALENTONTWIKKELING VAN JONGENS
EEN GIDS VOOR PROFESSIONALS IN EN OM HET ONDERWIJS

Dit is een uitgave van Emancipator i.s.m. VHTO in het kader van de Alliantie Werk.en.de Toekomst.

Werk.en.de Toekomst zet zich in voor het doorbreken van genderstereotypering in het onderwijs en op de arbeidsmarkt en het verbeteren van de mogelijkheden om werk, zorg en leren met elkaar te combineren. Werk.en.de Toekomst is een samenwerking van Atria, kennisinstituut voor emancipatie en Vrouwen-geschiedenis, Emancipator, de Nederlandse Vrouwen Raad (NVR), en VHTO, Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek en wordt gesteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Deze toolkit, inclusief klikbare verwijzingen, is online te vinden op www.emancipator.nl/werkendetoekomst

Productie: Schenk Amsterdam

Tekst: Stijn Schenk en Hannah Mars

Redactie: Jens van Tricht, Akke Visser en Jules Schaper

Vormgeving en beeld: Jan Klinkhamer

Copyright: Figuren op pagina 8 en 9 in opdracht van Jens van Tricht
Creative Commons licentie: Attribution-ShareAlike 4.0 International
(CC BY-SA 4.0) www.matterhornamsterdam.nl

INLEIDING

Jongens willen buiten ravotten en meiden willen binnen met poppen spelen. Jongens kunnen beter rekenen en meiden hebben meer aanleg voor taal. Jongens maken rommel en meiden ruimen het graag op. Dit zijn ideeën waar we allemaal mee zijn opgegroeid. Vaak worden deze verschillen, en de ongelijke behandeling die eruit voortkomt, gezien als een logisch uitvloeisel van een natuurlijk verschil. Maar is dat wel terecht? Zijn jongens en meiden echt zo verschillend?

Wij geloven dat daarin nuance nodig is. En dat we allemaal gebaat zijn bij die nuancering.

De gevolgen voor vrouwen van deze ongelijke behandeling zijn vanaf de jaren '60 door de vrouwenbeweging onder de aandacht gebracht. Maar hoe de ongelijke behandeling ook voor jongens schadelijk is heeft bijna geen aandacht gekregen. De urgentie om daarmee aan de slag te gaan leek kleiner, want de directe gevolgen waren minder in het oog springend. Maar de impact is enorm en de noodzaak om hiermee aan de slag te gaan is groot.

Deze toolkit zet uiteen waarom het belangrijk is om hiermee aan de slag te gaan en geeft handvatten en richting voor interventies en aanpassingen in het onderwijs.

Stijn Schenk en Hannah Mars

INHOUDSOPGAVE

Hoe kan je aan de slag met deze toolkit?	4
● Organisaties	5
MODULE 1. Jongens en meiden	6
Stereotypen	7
Mannelijk en vrouwelijk	7
Werkelijke verschillen	8
Het benutten van ons volledige menselijk potentieel	9
● Inspirerende filmpjes	10
Belangrijke begrippen	11
Oefening 1. De man-box (deel 1 van 2). Verwachtingen	12
● Interessante boeken	16
Module 2. Meer zorg in jongens	17
Status	18
Sancties	19
Oefening 2. De man-box (deel 2 van 2). Sancties	20
● Meer inspirerende filmpjes	21
Herwaardering	22
Bewuste aanpak	23
Voorbeeldfunctie en het doorlopende gesprek	24
● Verhelderende rapporten	25
Oefening 3. Gendergelijkheid bespreken	26
● Nog meer inspirerende filmpjes	28
Module 3. Meer jongens richting zorg en onderwijs	29
Aan de slag	30
Studie- en beroepsoriëntatie	31
Methodes en interventies	32
● Handige handvatten	33
Waarom het belangrijk is om aan de slag te gaan met mannelijkheid	34
● Mensen en meer	36
Tips voor in de klas, lessen uit programma's voor meiden	37

HOE KAN JE AAN DE SLAG MET DEZE TOOLKIT?

Deze toolkit bevat informatie en materialen die direct en indirect ingezet kunnen worden in en om het onderwijs. Het bevat kennis en werkvormen waarmee je individueel, als docententeam of met leerlingen aan de slag kan. Verder zijn er links naar inspirerende filmpjes, methodes, boeken en meer. Voor alle niveaus en leeftijden is er iets te vinden.

Als aanvulling op deze toolkit kan een training worden gevolgd bij Emancipator. In de training reflecteren docenten op de eigen context en de beste manier om binnen hun onderwijsinstelling aan de slag te gaan met het thema gender en genderongelijkheid.

Emancipator biedt ook andere trainingen en workshops aan, voor jongeren, ouders, professionals en organisaties, afgestemd op vraag en situatie. Ook is er een groep mannelijke rolmodellen die kunnen worden uitgenodigd voor gastlessen, docentenvergaderingen, trainingen en ouderavond.

Meer informatie hierover is te vinden op www.emancipator.nl. U kunt ook direct contact opnemen via info@emancipator.nl.

“JE WORDT GEBOREN ALS BABY EN JE BENT GEWOON EEN MENS. VERVOLGENS MAG JE ALLEEN NOG ROZE OF BLAUW. VOOR JONGENS GAAN KWALITEITEN ALS OPENHEID EN KWETSBAARHEID OVERBOORD. VROUWEN MOGEN GEEN LEIDERSCHAP TONEN, NIET MEER KRACHTIG ZIJN EN NIET IN BOMEN KLIMMEN. DAN MOET JE DUS ALLEMAAL MET DE HELFT VAN JE POTENTIEEL DOOR HET LEVEN”

Rikkert van Huistede, theatermaker

Organisaties

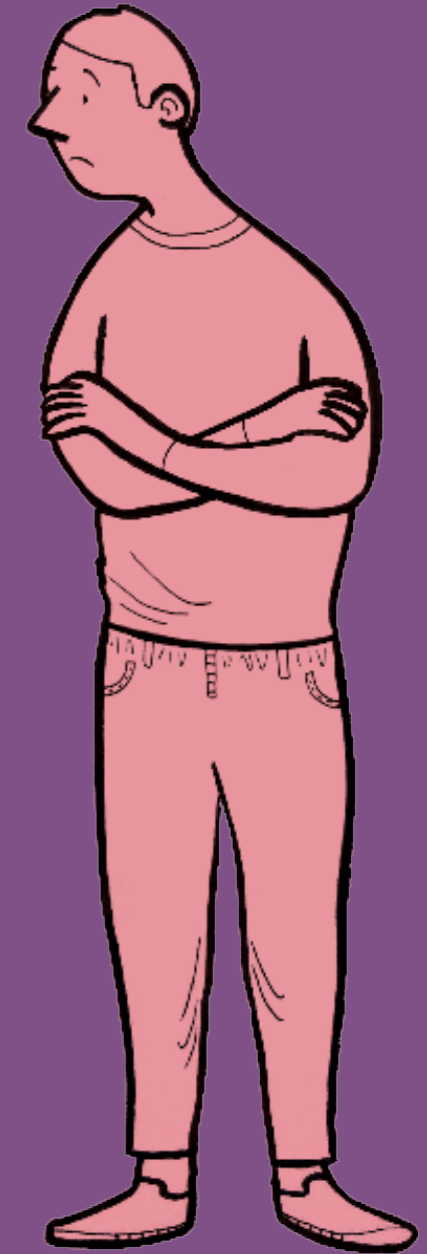
WERK.EN.DE TOEKOMST

SAMENWERKINGSVERBANDEN

JONGENS EN MEIDEN

MODULE 1.

Stereotypen	7
Mannelijk en vrouwelijk	7
Werkelijke verschillen	8
Het benutten van ons volledige menselijk potentieel	9
● Inspirerende filmpjes	10
Belangrijke begrippen	11
● Oefening 1. De man-box (deel 1 van 2). Verwachtingen	12
● Interessante boeken	16

STEREOTYPEN

Wanneer je iemand ontmoet is bijna het eerste wat je ziet: is iemand een man of een vrouw?

Of je iemand ziet als man of vrouw vormt het kader voor veel van je verdere interactie met die persoon. Het heeft invloed op de eigenschappen, de wensen en de voorkeuren die je bij iemand verwacht en waarop je anticipeert. En het heeft invloed op je woordkeuze, je gevoelens en al je communicatie. Dat komt door de stereotypen die er zijn over mannen en vrouwen.

De stereotypen over mannen en vrouwen zijn door TransAct in kaart gebracht:

Vrouwen

- Emotioneel en invoelend; rekening houdend met anderen/zich voegend naar/ondergeschikt
- Wie je bent is verbonden met relaties
- Primair verantwoordelijk voor de sfeer in huis, de kwaliteit van relaties, het huishouden en de opvoeding van en zorg voor (jonge) kinderen
- Op de eerste plaats lief, aardig, aantrekkelijk en zorgzaam
- Afhankelijkheid en kwetsbaarheid mogen zijn (slachtofferschap toegestaan)
- Solidair en niet (te) individualistisch
- Seksualiteit via intimiteit

Mannen

- Handelen, presteren en werk staan centraal
- Wie je bent is verbonden met wat je doet
- Primair verantwoordelijk voor het gezinsinkomen
- Zelfstandig, onafhankelijk, beschermend
- Afhankelijkheid, kwetsbaarheid en angst niet zichtbaar (geen slachtoffer)
- Dominant, agressief, jezelf in de hand hebben
- Intimiteit via seksualiteit

MANNELIJK EN VROUWELIJK

De stereotypering van mannen en vrouwen vertaalt zich in de concepten 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid' en wat we zien als 'mannelijke eigenschappen' en 'vrouwelijke eigenschappen'.

Het probleem daarbij is dat deze 'mannelijke' en 'vrouwelijke eigenschappen' vervolgens gekoppeld worden aan de mannen en vrouwen om ons heen, alsof die al die eigenschappen altijd hebben. Daardoor lijkt het alsof mannen en vrouwen per definitie heel verschillend zijn.

Maar dat mannen en vrouwen wezenlijk van elkaar verschillen blijkt uit geen enkel onderzoek: het brein van jongens en meiden verschilt maar heel beperkt. En de weinige verschillen die er zijn, kunnen bijna allemaal verklaard worden vanuit de plasticiteit van de hersenen: die passen zich aan aan hun omgeving en input.

Als we zouden besluiten dat jongens beter zijn dan meiden in bijvoorbeeld zorgen of schoonmaken en we hen zo gaan behandelen, dan zal dat uiteindelijk de werkelijkheid worden. Niets in de hersenen van jongens staat dit in de weg.

Het is dus belangrijk om een onderscheid te maken tussen eigenschappen die we mannelijk noemen en de echte eigenschappen van mannen. En de eigenschappen die we vrouwelijk noemen en de echte eigenschappen van vrouwen.

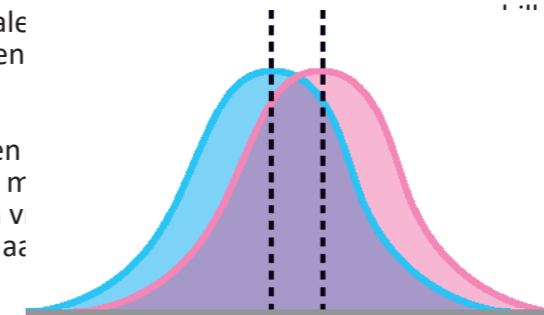
WERKELIJKE VERSCHILLEN

Wetenschappelijk onderzoek naar mannen en vrouwen laat steeds weer zien dat er weinig verschillen zijn tussen deze twee groepen. Deze grafiek laat dat zien.

Op de horizontale as staat de score van mensen op bijvoorbeeld rekenen, zorgzaamheid, inparkeren of empathie.

Op de verticale as staat het aantal mensen op die score.

De twee lijnen zijn de curve van mannen (roze) en van vrouwen (blauw) op de horizontale as.

Figuur 1

Deze grafiek is gestileerd, in werkelijkheid geldt voor de meeste eigenschappen dat het paarse stuk nog veel groter is en de zwarte lijnen nog dichter bij elkaar liggen.

In de grafiek zie je (in paars) de overlap tussen de scores van mannen en vrouwen. Daaraan zie je meteen dat de verschillen binnen die groepen groter zijn dan de verschillen tussen het gemiddelde van de groepen (de zwarte stippellijnen). Dat wil zeggen dat de meeste mannen en vrouwen ongeveer even goed scoren op inparkeren, zorg verlenen, rekenen en empathie. Het verschil tussen de gemiddelden zegt daarbij verder niets over verschillen tussen individuele mannen en vrouwen. Er zijn, zoals je ziet in de grafiek, een hoop vrouwen die beter kunnen inparkeren dan een hoop mannen.

Dit figuur ontkracht het beeld dat mannen en vrouwen natuurlijke tegenpolen zijn of structureel verschillen in eigenschappen en mogelijkheden.

Hoewel onderzoek dus laat zien dat verschillen tussen mannen en vrouwen marginaal zijn, vallen we toch vaak terug op stereotypen wanneer we het over een groep jongens of een groep meiden hebben.

Dat stereotypen zo hardnekkig zijn komt deels doordat we verschillen tussen jongens en meiden verwachten en ons daar dus ook op oriënteren. Mensen kunnen bijvoorbeeld beter waarnemen dan overtuigen. En omdat we andere verwachtingen hebben van meiden en jongens, gedragen zij hen ook anders op: we geven jongens andere verwachtingen mee en zij reageren zich daarnaar. Verschillen ontstaan doordat we ze verwachten.

Verder lezen: DAT DE HERSENS VAN JONGENS ACHTERLOPEN IS EEN NEUROMYTHE

Een hersenonderzoeker ging op zoek naar de verschillen in de hersenontwikkeling van jongens en meisjes, maar vond ze niet. *Lara Wierenga (Universiteit Leiden)*

Verder lezen: GENDER OP SCHOOL... MEER DAN EEN JONGENS-MEISJESKWESTIE

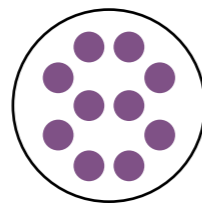
Een genuanceerde kijk op de belangrijkste aspecten rond gender op school
Diverse auteurs

Verder lezen: HET IDEE M/V

Over dat man-vrouwverschillen niet genetisch zijn, maar door iedere generatie opnieuw worden gecreëerd
Asha ten Broeke

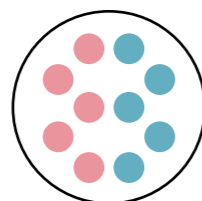
HET BENUTTEN VAN HET VOLLEDIG MENSELIJK POTENTIEEL

Een betoog van Jens van Tricht, oprichter en directeur van **Emancipator**, de Nederlandse organisatie voor mannen en emancipatie

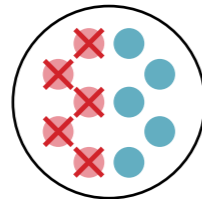

Ieder mens bezit een gigantisch potentieel aan menselijke eigenschappen, gevoelens, kwaliteiten, interesses en talenten. Het is aan ieder individu om dit natuurlijke potentieel tot bloei te laten komen.

Maar al voordat we geboren worden, wordt een aantal van deze elementen als wenselijk en een ander deel als onwenselijk gelabeld.

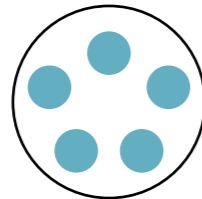

IT'S A BOY!

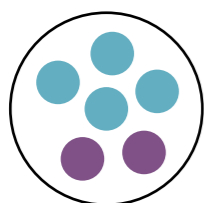

Afhankelijk van of iemand een jongen of meisje is, worden zij geacht respectievelijk hun zogenaamde mannelijke of vrouwelijke eigenschappen te negeren, ontkennen en te onderdrukken.

IT'S A BOY!

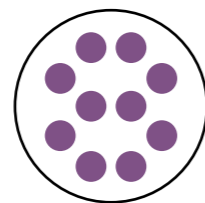

We leren hen sekse-specifieke eigenschappen te cultiveren en overdrijven, om er zo geen twijfel over te laten bestaan dat ze een echte man of vrouw zijn.

Maar niemand bezit enkel de mannelijke of de vrouwelijke eigenschappen. In werkelijkheid is wie we zijn, en hoe we ons voelen, veranderlijk en voortdurend in ontwikkeling. Mannelijkheid en vrouwelijkheid vloeien in elkaar over en zijn niet strikt van elkaar te scheiden.

Het is daarom belangrijk dat er meer ruimte en vrijheid komt voor mensen om al hun kwaliteiten en talenten: het volledige menselijk potentieel, te onderzoeken. Hiervoor moet de omgeving een veilige ruimte creëren en de vrijheid bieden om te bevragen, te onderzoeken en te manifesteren.

Figuur 2

“DE MAATSCHAPPIJ WAARDEERT MANNEN EN MANNELIJKHEID OVER HET ALGEMEEN HOGER DAN VROUWEN EN VROUWELIJKHEID. DAARDOOR IS ER VOOR VROUWEN BIJ VERANDERING VEEL TE WINNEN EN VOOR MANNEN IN EERSTE INSTANTIE EEN HOOP TE VERLIEZEN”

Jens van Tricht

Inspirerende filmpjes

GIRL TOYS VS BOY TOYS: THE EXPERIMENT

Confronterend beeld van hoe genderspecifiek wij kinderen benaderen
BBC Stories
3:25 min (Engels)

GENDER STEREOTYPEN AND EDUCATION

Voorlichtingsfilmpje over genderstereotypen in het onderwijs
Europees Instituut voor Gender Gelijkheid
1:23 min (Engels)

MENCARE - JOIN THE MOVEMENT: TIME FOR ACTION

Een wereldwijde campagne voor betrokken vaderschap
2:28 min (Engels)

THE MAN BOX

Een stukje uit de educatieve video 'Tough Guise'
TED Talk door Jackson Katz
1:34 min (Engels)

WAT IS GENDER? HUH?

Gender uitgelegd voor kinderen
Het Klokhuis
1:54 min (Nederlands)

RAISING BOYS TO BE MEN WHO CARE

Een oproep om mannen en vrouwen minder ongelijk op te voeden
MenCare
1:47 min (Engels)

NO MORE BOYS AND GIRLS

Een experiment waarin een klas vol zevenjarigen genderneutraal benaderd wordt
NTR
54:00 min (meerdere afleveringen) (Engels)

MAN MADE: GENDERCOMPENSATIE

Op een school in IJsland leren meisjes buiten ravotten terwijl jongens binnen voor elkaar zorgen
VPRO
13 min (Nederlands)

BELANGRIJKE BEGRIPPEN

Als het gaat over de ongelijke behandeling van jongens en meiden en de impact daarvan, wordt een aantal termen vaak gebruikt. Vier daarvan leggen we hier uit: sekse, gender, gendernormen en genderidentiteit.

Deze begrippen worden vaak geassocieerd met mensen uit de LHBTQIA+-gemeenschap (lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, queer, intersekse, asexueel, en andere seksualiteiten en genderidentiteiten). Nu gaan deze termen inderdaad ook over hen, maar ze gaan net zozeer over ieder ander. Sterker nog: de L, H, B en A in de afkorting gaan over seksuele oriëntatie en dat raakt maar ten dele aan de begrippen waar we het hierover hebben.

Sekse

Sekse gaat over de lichamelijke eigenschappen op basis waarvan iemand bij hun geboorte wordt ingedeeld als man of als vrouw. Het gaat om een combinatie van chromosomen, hormonen, en interne en externe geslachtskenmerken. Ongeveer 1 procent van de mensen wordt geboren met een lichaam dat niet te classificeren is als man of vrouw: dat heet intersekse.

Gender

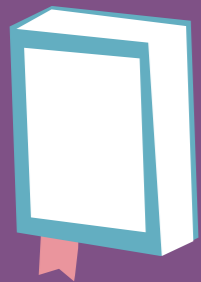
Gender is de manier waarop cultureel en maatschappelijk betekenis wordt gegeven aan sekse. Het is een geheel van normen, waarden, opvattingen, gedragingen en praktijken. Gender is wat we verwachten dat iemand is, wil, kan, doet of laat zien op basis van hun sekse. Die genderverwachtingen zijn diep verankerd in onze maatschappij en zijn in grote mate geïnternaliseerd.

Gendernormen

Mannen en vrouwen 'horen' op basis van hun gender bepaalde dingen te doen en andere te laten: dit zijn gendernormen. Het zijn de regels waar je aan moet voldoen om maatschappelijke erkenning te krijgen als 'echte' man of vrouw. Gendernormen veranderen, en verschillen per tijd, plaats en context.

Genderidentiteit

Genderidentiteit gaat over hoe iemand zich identificeert: man of vrouw of iets anders. Het gaat dus om iemands beleving van hun plaats op of buiten het spectrum tussen man en vrouw. Genderidentiteit is onzichtbaar en intern en veranderlijk. Al kunnen mensen er wel voor kiezen om er zichtbaarheid aan te geven... bijvoorbeeld door een van de 56 (!) genderidentiteiten aan te klikken waar je uit kan kiezen bij het aanmaken van een Facebookprofiel.

Verder lezen:

Uiteraard zijn er een hoop andere termen die er ook toe doen. Een mooi beeld van de variatie in genderidentiteit, genderexpressie, sekse, en seksuele en romantische aantrekking is de Gender Unicorn
Geïllustreerd door Trans Student Education Resources

“EMANCIPATIE IS DE PRAKTIJK VAN BEVRIJDING EN HET WERKEN AAN GELIJKHEID EN RECHTVAARDIGHEID”

OEFENING 1. DE MAN-BOX (DEEL 1 VAN 2): Verwachtingen

De man-box is een oefening die normen, stereotypen en machtsverhoudingen zichtbaar maakt. Het is een oefening die je alleen, met collega's of met een groep of klas kan doen. De man-box maakt pijnlijk duidelijk hoe ongelijk jongens en meiden benaderd worden en hoe groot de impact hiervan is.

Let op: de oefening kan confronterend zijn. Er wordt onderzocht hoe stereotypen van mannen en vrouwen zich verhouden tot de geleefde werkelijkheid van mannen en vrouwen. De oefening laat de deelnemers ongelijkheid benoemen en ervaren, wat de impact op onszelf en anderen voelbaar maakt. Het is daarom belangrijk om bewust en actief te ondersteunen in de groepsdynamiek.

De oefening is in twee blokken opgedeeld. Het tweede deel is te vinden op pagina 20. Het is belangrijk om de gehele oefening af te maken.

Emancipator biedt klassen, professionals en organisaties ondersteunende trainingen om nog bewuster met deze oefening aan de slag te gaan.

Nodig:

- Twee flipovers, of twee grote vellen, een groot whiteboard of de figuren op pagina 14 en 15
- Stiften of krijtjes
- Een rustige, veilige groepsdynamiek

Stap 1: Teken op ieder vel een groot vierkant met voldoende ruimte om er ook nog iets buiten te kunnen schrijven.

Leg uit dat jullie een brainstorm gaan doen, dat het niet gaat over goede of foute antwoorden en dat er nog geen discussie gevoerd gaat worden. Alle associaties die naar boven komen mogen genoemd worden, en ze worden anoniem opgeschreven (ca 5 minuten).

Stap 2: Stel de vraag:

Wat leren jongens over mannelijkheid? Wat moeten ze doen, of zijn, om een 'echte man' gevonden te worden?

Schrijf alle antwoorden in het eerste vierkant (mannen) (ca 10 minuten).

Stap 3: Doe dezelfde oefening nu voor het tweede vel (vrouwen). Stel de vraag:

Wat leren meiden over vrouwelijkheid? Wat moeten ze doen, of zijn, om een 'echte vrouw' te worden gevonden?

Schrijf de woorden in het tweede vierkant (ca 10 minuten).

Stap 4: Bespreek de uitkomsten van de twee brainstormen. Vraag wat de deelnemers opvalt...

Dit kan bijvoorbeeld zijn dat er heel verschillende woorden bij mannen en bij vrouwen staan. Of dat er juist interessante overeenkomsten zijn.

Wat vaak gebeurt, is dat bij vrouwen wel 'moeder' maar bij mannen niet 'vader' staat. Ook zijn woorden bij mannen vaak zaken met hoge status en bij vrouwen met lagere status. Praat met de groep over wat zij zien.

Het is goed om te benoemen dat de brainstorm normen en verwachtingen toont en niet een representatie is van werkelijke verschillen tussen mannen en vrouwen (ca 10 minuten).

Stap 5: Vervolgens stel je de vraag:

Zijn er termen opgeschreven die alleen voor mannen of alleen voor vrouwen gelden?

Vaak blijkt tijdens dit gesprek dat die verschillen er maar nauwelijks zijn. En de verschillen die er wel zijn zijn vaak puur fysiek - afhankelijk van de groep kun je het hier ook hebben over transgender personen.

De conclusie is nu dat al die eigenschappen waarvan we de ene helft van jongens verwachten en de andere helft van meiden, gewoon menselijke eigenschappen zijn. En dat er heel wat af te dingen is op de strikte tweedeling tussen mannen en vrouwen als mensen met alleen maar mannelijke of juist alleen maar vrouwelijke eigenschappen (ca 15 minuten).

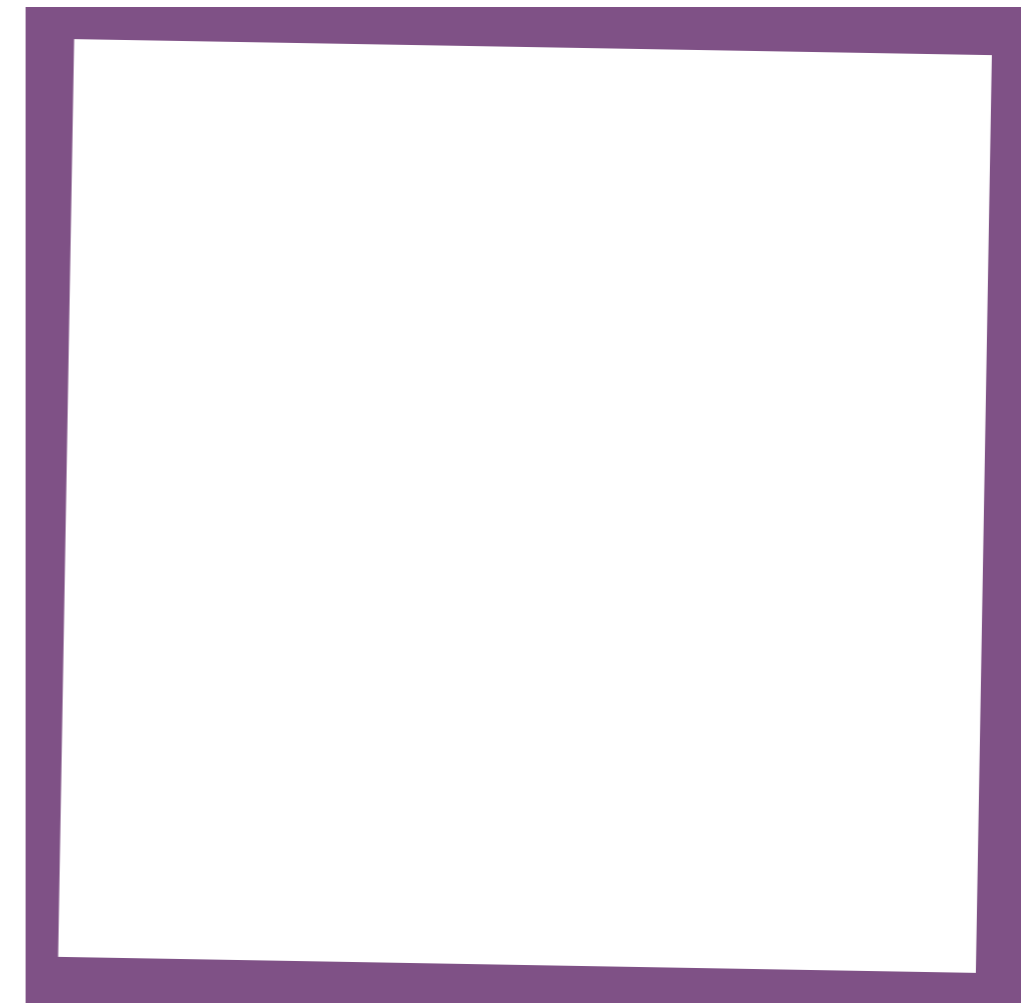
Hierna kan de stap gemaakt worden naar het tweede deel van de oefening, op pagina 20.

MANNEN

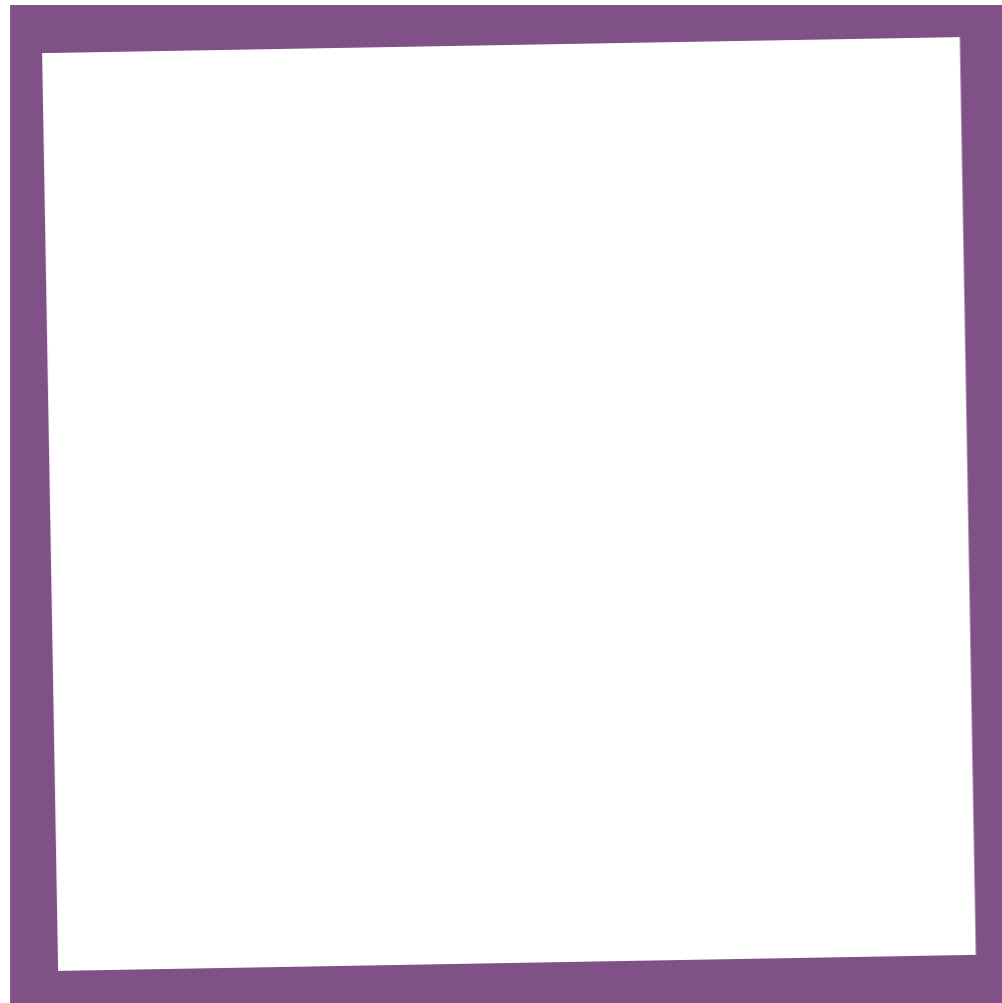

“VEEL VAN DE PROBLEMEN DIE JONGENS EN MANNEN ERVAREN EN VEROORZAKEN, BEGINNEN BIJ EEN ONREALISTISCH BEELD VAN WAT ZIJ MOETEN ZIJN”

Hannah Mars

Interessante boeken

WAAROM FEMINISME GOED IS VOOR MANNEN
Hoe mannen kunnen bijdragen aan een betere wereld en wat ze daarbij zélf te winnen hebben
Jens van Tricht

ZIJ IS EEN HOER, HIJ IS STOER
Over gender en bijnamen onder Nederlandse scholieren
Marijke Naezer

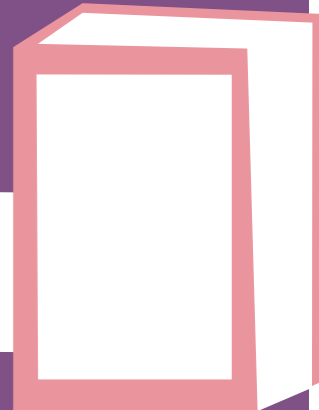

JONGENS ZIJN SLIMMER DAN MEISJES
35 mythes over leren en onderwijs die laten zien hoe schadelijk vooronderstellingen in het onderwijs zijn
Pedro de Bruyckere, Paul Kirschner en Casper Hulshof

GENDER OP SCHOOL... MEER DAN EEN JONGENS-MEISJESKWESTIE
Een genuanceerde kijk op de belangrijkste aspecten rond gender op school
Diverse auteurs

FEMINIST FATAAL
Hoe de wereld eerlijker kan worden en hoe iedereen daar aan kan bijdragen
Dorien van Linge

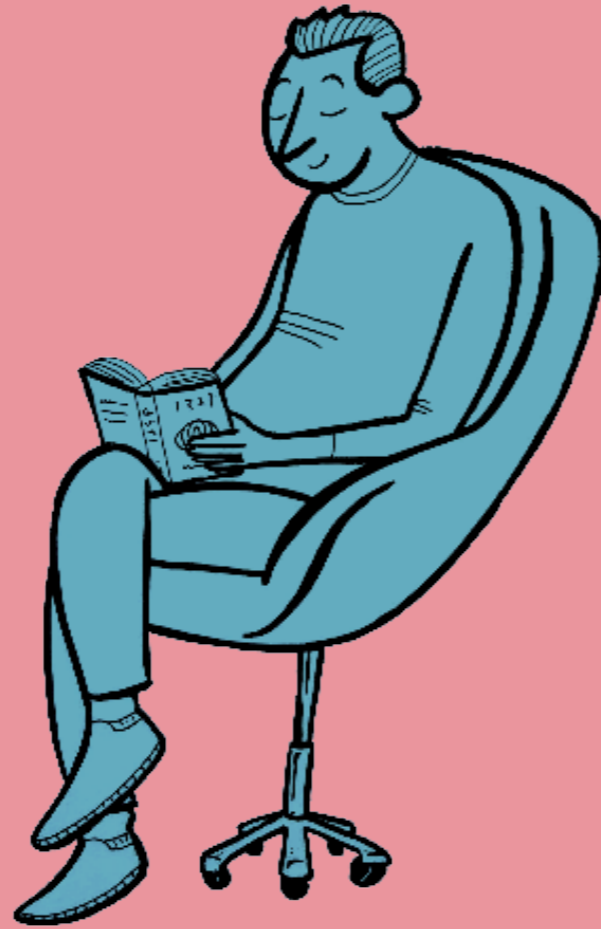
WAAROM WE ALLEMAAL VAN MARS KOMEN (DELUSIONS OF GENDER)
De ontkrachting van het man-vrouwverschil
Cordelia Fine

HET IDEE M/V
Over dat man-vrouwverschillen niet genetisch zijn, maar door iedere generatie opnieuw worden gecreëerd
Asha ten Broeke

RESPECT
Een gids voor tienerjongens, vol vragen over gevoelens, liefde en seks
Inti Chavez Perez

MEER ZORG IN JONGENS

MODULE 2.

Status	18
Sancties	19
Oefening 2. De man-box (deel 2 van 2). Sancties	20
● Meer inspirerende filmpjes	21
Herwaardering	22
Bewuste aanpak	23
Voorbeeldfunctie en het doorlopende gesprek	24
● Verhelderende rapporten	25
Oefening 3. Gendergelijkheid bespreken	26
● Nog meer inspirerende filmpjes	28

STATUS

We hebben geleerd om mannelijkheid en vrouwelijkheid te zien als twee uitersten op een spectrum, als tegenpolen die elkaar wederzijds uitsluiten. Mannen wordt geleerd om vooral niet vrouwelijk te zijn en vrouwen om vooral niet mannelijk te zijn.

De afgelopen decennia zijn, gelukkig, veel traditionele mannendomeinen beter toegankelijk geworden voor vrouwen. En zogenaamd 'mannelijke' eigenschappen worden bij vrouwen maatschappelijk steeds breder geaccepteerd. Maar mannen hebben hierin, helaas, geen gelijke tred gehouden. Het omarmen van hun zogenaamd 'vrouwelijke' eigenschappen stuit voor mannen helaas nog vaak op ongemak, weerstand en afkeuring.

Het is belangrijk om ernaar te streven dat jongens hun volledige menselijke potentieel, inclusief hun zogenaamd 'vrouwelijke' eigenschappen, mogen omarmen. Dit zal hun mogelijkheden vergroten in de 21e eeuw met al haar nieuwe kansen en uitdagingen. Als mannen zich minder hoeven te definiëren op basis van hun carrière en prestaties komt er meer ruimte voor relaties, verbinding en persoonlijke groei. Het erkennen van diversere kwaliteiten in mannen zal daarmee leiden tot meer geluk en gezondheid, minder eenzaamheid, minder 'keeping up appearances' en meer jezelf mogen zijn. Er valt grote winst te behalen op dit vlak. Toch komt er maar langzaam beweging in.

Een van de oorzaken dat mannen zich sterk voegen naar het ideaal van mannelijkheid komt door status: mannen wordt geleerd om altijd te streven naar status. En 'mannelijke' eigenschappen worden vaak beloond met statusverhoging, terwijl 'vrouwelijke' eigenschappen juist weinig status krijgen, helemaal bij mannen. Vergelijk maar eens de rijtjes eigenschappen in module 1 op pagina 7.

De weg naar meer acceptatie van 'vrouwelijke' eigenschappen in mannen is daardoor extra lastig. Wanneer mannen eigenschappen laten zien die worden beschouwd als vrouwelijk, verliezen zij daarmee status, veiligheid en kansen.

Het verruimen van de mannelijkheidsnormen kunnen we dus niet aan individuen overlaten zonder ook te werken aan maatschappelijke verandering. Anders komen de lasten terecht bij de mannen die het voortouw nemen. Er moet een veilige omgeving ontstaan voor mannen om te onderzoeken wie ze willen zijn.

Status werkt op vele gebieden door. Statusverschillen veranderen is dan ook een gevecht op vele fronten tegelijk. We moeten overal tegelijk aan verandering werken: in de taal waarmee we mensen aanspreken, de verhalen die we vertellen, het speelgoed waar kinderen mee spelen, de beelden die we onze kinderen aanbieden, en de voorbeelden die we geven. De verandering moet gebeuren in wet- en regelgeving, in instituties, in gemeenschappen, in de omgang tussen mensen, op de arbeidsmarkt en in het onderwijs.

Gelukkig zijn er ook lichtpuntjes. We zijn al een heel eind gekomen. Steeds meer mensen kiezen ervoor om de zorg en verantwoordelijkheid voor kinderen, huishouden en inkomen gelijker te verdelen. Steeds diversere beelden van mannelijkheid zijn zichtbaar in de media. En door vrouwenemancipatie is genderongelijkheid al verminderd.

Tegelijkertijd is er nog een lange weg te gaan, bezaaid met ongemak, weerstand, maatschappelijke drempels en machtsongelijkheid. De rol die het onderwijs daarin kan spelen is groot en de individuele inzet en het enthousiasme van docenten is daarbij essentieel.

SANCTIES

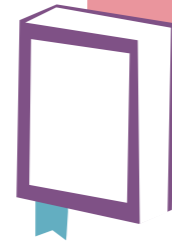
Hoe kunnen jongens en mannen onderzoeken wie ze willen zijn als ze er steeds op worden aangesproken als ze afwijken van de norm? Als hen wordt verteld dat ze zich niet als een mietje moeten gedragen, niet huilen 'als een meisje', zich moeten vermannen en moeten doorpakken als een vent?

Die sociale druk, die jongens van kleins af aan voelen, remt hen in hun geestelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling. Jongens en mannen krijgen voortdurend de boodschap dat ze hun 'mannelijke' kwaliteiten moeten benadrukken en overdrijven en hun 'vrouwelijke' kwaliteiten moeten onderdrukken en negeren.

Het constant moeten bewijzen van mannelijkheid door competitie, prestatie en agressie, in combinatie met het onderdrukken van eigenschappen als empathie, compassie en zorgzaamheid, levert uiteraard problemen op. De negatieve gevolgen van deze cocktail raken ons allemaal. Een bloemlezing van de gevolgen is opgenomen op pagina 34.

Wanneer een jongen of man besluit om niet aan de mannelijkheidsnorm te voldoen leidt dat onherroepelijk tot tegenwerking. Er treedt een systeem in werking van impliciete of expliciete sociale sancties en straf. Dat gebeurt op veel manieren, in verschillende mates van ernst: van grapjes, correctie, afwijzing en hoon, tot uitsluiting en geweld.

Wanneer een jongen of man zich wel houdt aan de normen en verwachtingen die voor hem gelden, als hij laat zien dat hij een echte man is, wordt hij beloond met respect, aanzien en liefde, en heel concreet met bijvoorbeeld een hoger loon en meer maatschappelijke kansen. Hoe dit proces werkt, wordt voelbaar in oefening 2.

Verder lezen: MIETJES MOETEN WE NIET

Onderzoek naar de sociale uitsluiting en stereotypen rond homoseksualiteit die jongeren en volwassenen ervaren
EduDivers

Verder lezen: WAAROM FEMINISME GOED IS VOOR MANNEN

Hoe mannen kunnen bijdragen aan een betere wereld en wat ze daarbij zélf te winnen hebben
Jens van Tricht

Verder kijken: PISNIGHT THE MOVIE

Nicolaas Veul onderzoekt de impact van scheldwoorden als "watje", "homo" en "pisnacht"
VPRO - 3 DOC
45:31 min (Nederlands)

OEFENING 2. DE MAN-BOX (DEEL 2 VAN 2): Sancties

Deze opdracht is een vervolg van opdracht 1 op pagina 12. Je werkt verder met de vierkanten die je op het bord, een vel of op pagina 14 en 15 hebt ingevuld.

We hebben gezien dat er een verschil is tussen het gedrag en de eigenschappen die verwacht worden van jongens en meiden. Terwijl we in principe allemaal beschikken over gelijke kwaliteiten legt de maatschappij, en leggen we elkaar, regels op die ons beperken in hoe we denken te mogen zijn. In deze opdracht onderzoeken we hoe regels en normen ons ervan weerhouden om onszelf helemaal te laten zien. De oefening maakt op een confronterende manier duidelijk hoe mensen worden gedwongen om zich te conformeren.

Stap 1: Pak het ingevulde vierkant over mannen erbij. Stel jezelf, elkaar of de klas de vraag:

Wat gebeurt er als een man niet de eigenschappen in dit vierkant laat zien?

Wat zijn de benamingen die hij dan krijgt?

Laat de groep hierover nadenken en schrijf deze termen aan de buitenkant rond het vierkant (ca 10 minuten).

Stap 2: Pak het ingevulde vierkant over vrouwen erbij. Stel nu de vraag:

Wat gebeurt er als een vrouw niet de eigenschappen in dit vierkant laat zien?

Laat de groep hierover nadenken en schrijf de resultaten weer aan de buitenkant rond het vierkant (ca 10 minuten).

Stap 3: Neem de tijd om samen te kijken naar wat er is opgeschreven. Wat valt op? Wat zijn de verschillen tussen beide vlakken? Hoe verhouden ze zich tot elkaar, en is dat positief of negatief? Het is goed om hierbij ruimte te bieden voor persoonlijke ervaringen van de deelnemers. De woorden geven samen een indruk van de sancties die er staan op afwijken van de gendernorm.

Wanneer het onrecht hiervan niet vanzelf uit de groep komt, is het goed om dat te benoemen. Wanneer een groep jongens het bijvoorbeeld lastig vindt om te sympathiseren met de positie van vrouwen, kan het nuttig zijn om het persoonlijk te maken door te vragen of zij het kunnen betrekken op hun moeders, zussen en tantes. Of zoek aansluiting bij eigen ervaringen met andere vormen van uitsluiting, pesten, racisme, onderdrukking of geweld. Daardoor kan soms plots het kwartje vallen.

Doel is dat de groep inziet welk onrecht er volgt uit gendernormen en de sancties op afwijkingen (ca 15 minuten).

Stap 4: Ga met de groep op zoek naar manieren waarop je dit op kleine schaal kan veranderen: om de gevolgen van normoverschrijding te verkleinen.

Op basis van de resultaten hiervan kan je op de volgende pagina zoeken naar interessante filmpjes die in een volgende bijeenkomst kunnen helpen om het gesprek voort te zetten (ca 10 minuten).

Stap 5: Bij het afsluiten van de oefening is het goed om naar de gevoelens van de deelnemers te vragen. De termen die zijn verzameld en opgeschreven kunnen als kwetsend worden ervaren en kunnen oud zeer naar boven halen. Het is dus belangrijk om het gezamenlijk af te sluiten, rustig en met aandacht voor iedereen in de groep (ca 5 minuten).

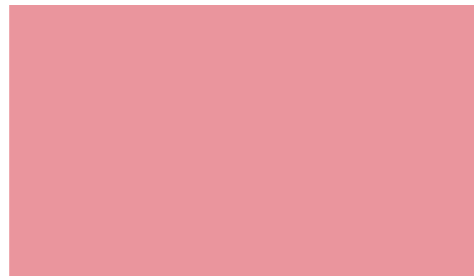
Meer inspirerende filmpjes

WE SHOULD ALL BE FEMINISTS

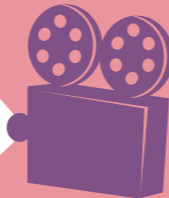

Een TED Talk die een internationale conversatie over feminisme uitlokte
 TED Talk door Chimamanda Ngozi Adichie
 29:20 min (Engels)

A CALL TO MEN

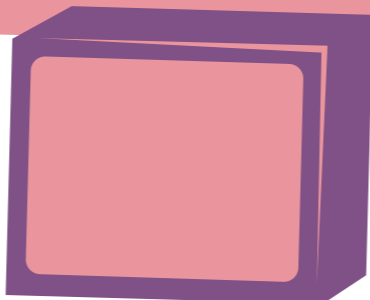

Een TED Talk over de Man Box en de schadelijke gevolgen daarvan
 TED Talk door Tony Porter
 11:45 min (Engels)

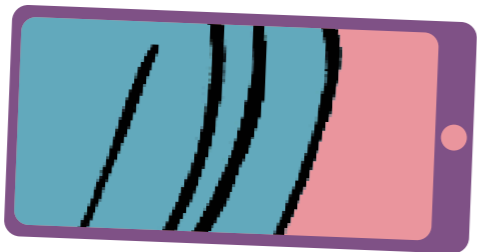
EMMA WATSON CALLS FOR HEFORSHE AT UN

Actrice Emma Watson nodigt mannen uit zich aan te sluiten bij de wereldwijde campagne voor gendergelijkheid
 United Nations
 13:15 min (Engels)

RUIMTE IN JE HOOFD

Gespreksopenend filmpje over taakverdeling binnen gezinnen
 Women INC
 1:56 min (Nederlands)

THE MYSTERY OF THE BASKET

Grappig filmpje over ongelijke taakverdeling in relaties
 Troy Kinne
 1:47 min (Engels)

BECOMING A FATHER: JOIN US IN MAKING THE MENCARE COMMITMENT

Wat weerhoudt mannen om meer betrokken te zijn bij de zorg voor hun kind(eren)?
 MenCare
 2:06 min (Engels)

WAAROM GENDERGELIJKHEID GOED IS VOOR IEDEREEN. INCLUSIEF MANNEN

Over gelijke behandeling en het uitzicht op een gelukkiger leven voor iedereen
 TED Talk van Michael Kimmel
 15:44 min (Engels)

HERWAARDERING

De lagere status van eigenschappen die als 'vrouwelijk' worden beschouwd is niet alleen voor vrouwen schadelijk. Het verhindert ook dat jongens zich vrij te kunnen ontwikkelen. Jongens kiezen minder vaak voor schoolvakken, studierichtingen, rollen en beroepen die met vrouwen geassocieerd worden. Wanneer jongens gevraagd wordt wat zij van hun toekomst verwachten, zullen maar weinigen praten over kinderen, huishouden, opvoeding en andere zorg in het privé-domein. En op latere leeftijd kiezen mannen minder vaak voor beroepen in de zorg, het onderwijs en de hulpverlening. En waarom zouden ze dat ook doen, als ze er status mee verliezen, niet worden gezien als 'echte man', en de samenleving haar neus voor die sectoren ophaalt?

De ongelijkheid op de arbeidsmarkt werkt daardoor als een vicieuze cirkel. Rollen, beroepen en functies met weinig status en een laag salaris worden gemeden door mannen, waardoor hun status verder daalt, het salaris achterblijft, mannen nog meer wegblijven, de status nog verder daalt.

Deze vicieuze cirkel kan enkel doorbroken worden wanneer wij als samenleving deze statusverschillen expliciet ter discussie stellen. Zodat zorg, opvoeding, huishouden, hulpverlening en onderwijs als minstens zo waardevol en belangrijk worden gezien als kostwinnenschap, carrière, kantoor, techniek en macht.

Een hoopvolle ontwikkeling op dit gebied is de formulering van de *21st century skills*. Onze samenleving wordt steeds complexer en uitdagingen als klimaatverandering, schaarste, geweld en globalisering vragen om een andere manier van werken. In het onderwijs zijn daarom de *21st century skills* geïntroduceerd: de belangrijkste vaardigheden om succesvol te zijn in de eenentwintigste eeuw.

Daarin worden bijvoorbeeld communiceren, inlevingsvermogen, samenwerken, reflectie en zelfbeheersing – die we van oudsher met vrouwen associëren – genoemd als belangrijke vaardigheden. Dit is een belangrijke stap op weg naar maatschappelijke herwaardering van 'vrouwelijke' eigenschappen.

“ROND EMANCIPATIEVRAAGSTUKKEN WORDT HET PERSOONLIJKE VAAK POLITIEK”

BEWUSTE AANPAK

Als leerkracht of docent kun je een belangrijke rol spelen bij het doorbreken van schadelijke stereotypering. Door je eigen gedrag te veranderen en door anderen aan te spreken op hun gedrag. Verandering vraagt van iedereen om zelfreflectie en een kritische houding tegenover de eigen positie. Door dit samen en kwetsbaar aan te gaan kan een veiligere, inclusievere en open sfeer ontstaan. Bij het werken aan gendernormen is de manier waarop je dat doet heel belangrijk. Zelfs de beste intenties kunnen met een verkeerde aanpak juist leiden tot een versteviging van dat wat je hoopte aan te pakken.

Er worden vier benaderingen onderscheiden, waarvan enkel de vierde tot echte en positieve verandering zal leiden.

Genderuitbuitende aanpak

Om jongens te betrekken en te activeren worden vaak 'jongensdingen' georganiseerd: sporten, stoeien, barbecuen of iets bouwen. Het is een manier om hun interesse te wekken: je maakt gebruik van de interesses die ze volgens de gendernormen zouden moeten hebben. Dat is logisch en begrijpelijk, maar als jongens alleen op die stereotypische bezigheden en voorkeuren worden aangesproken, worden die stereotypen juist versterkt.

Genderneutrale aanpak

Een genderneutrale of genderblinde aanpak negeert het bestaan van gendernormen en -stereotypen. Deze benadering bevestigt en versterkt stereotypen niet, maar draagt ook niet bij aan het verruimen of transformeren ervan. Als de negatieve gevolgen van gendernormen niet worden erkend en benoemd, blijven ze voortbestaan.

Gendersensitieve aanpak

Wanneer genderstereotypen worden erkend en de negatieve gevolgen ervan worden besproken, spreken we over een gendersensitieve aanpak. Die biedt enige ruimte voor verandering maar doorbreekt en verruimt genderstereotypen niet actief. Het opent een deur naar het gesprek. Dat is belangrijk, maar zet nog weinig in op verandering.

Gendertransformatieve aanpak

Een gendertransformatieve aanpak erkent schadelijke gendernormen en stelt er een alternatief tegenover: kijk, zo kan het ook. Dat kan bijvoorbeeld door counterstereotypen te laten zien.

Deze aanpak doorloopt drie stappen:

1. Kritische reflectie op hoe gendernormen werken
2. Zichtbaar maken van de gevolgen en waarom gendernormen schadelijk zijn
3. Gendernormen vervangen door diverse, positieve normen, die expliciet uitgaan van gelijke rechten en mogelijkheden voor iedereen

Verder mee aan de slag: IMAGINE

Diverse lessen en lesvormen om in de klas aan de slag te gaan met gender
Emancipator

Verder mee aan de slag: PROGRAM H

Materiaal dat kritische reflectie stimuleert op de rigide gendernormen
Promundo Global

VOORBEELDFUNCTIE EN HET DOORLOPEND GESPREK

Genderbewustzijn van leerlingen begint met persoonlijke bewustwording en reflectie van hun docenten. Voor het meegeven en voorleven van verandering is het essentieel dat die verandering eerst echt gevoeld en geïnternaliseerd wordt.

Gendertransformatief lesgeven is moeilijk en gaat met vallen en opstaan. Docenten zijn voortdurend in interactie met hun leerlingen en grijpen daarbij vanzelf terug op wat ze over hen weten of denken te weten. Gender geeft daarbij veel houvast. De zekerheid die gender lijkt te bieden loslaten en kinderen meer beschouwen als individuen, los van hun geslacht, zal misschien voelen als onzekerheid en moeite. En toch is het nodig, want wat wij jongeren nu meegeven over verschillen tussen mannen en vrouwen heeft te veel blijvende schadelijke effecten.

Jongeren krijgen gendernormen zowel expliciet als impliciet mee. Expliciet wanneer bijvoorbeeld aan meiden gevraagd wordt hoe ze later werk met kinderen hopen te combineren. Of wanneer jongens worden beloond als ze zich groothouden.

Maar het gebeurt veel vaker impliciet. Bijvoorbeeld wanneer een leerkracht routinematig zegt dat de jongens te druk zijn, of de meisjes zo lekker rustig. Of dat jongens extra geprezen worden als ze goed lezen, en meisjes als ze goed rekenen.

De onbewuste verwachtingen en vooroordelen van docenten sluipen op deze manier het klaslokaal in, en kinderen pikken dit op. Door de continue herhaling van deze op zich onschuldige boodschappen vormen kinderen associaties die uiteindelijk hun vrijheid om zich authentiek te uiten in de weg staan.

Een voorbeeld: een dilemma waar we bij het schrijven van deze toolkit tegenaan liepen was de woorden die we gebruikten. We hebben gekozen voor 'jongens en meiden' in plaats van het meer gebruikelijke 'jongens en meisjes'. 'Meisjes' geeft als verkleinwoord een onbewuste boodschap over de positie van meiden ten opzichte van jongens.

Naast het geven van het goede voorbeeld als docent is het belangrijk om met de klas het gesprek aan te gaan over sekse, gender en genderidentiteit.

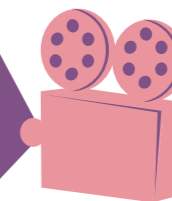
Belangrijk is dat in dit gesprek zowel de jongens als de meiden actief worden betrokken. Daarbij moet het gesprek worden losgekoppeld van seksuele voorkeur: gender gaat niet alleen over lhbt'ers. Het gaat om de ruimte die alle jongeren krijgen om zich in al hun facetten te ontplooien. Seksualiteit is daar maar een klein onderdeel van. Het is wel zo dat seksualiteit en geaardheid vaak worden ingezet als manier om mensen 'in hun genderhok' te houden: een 'echte man' moet op vrouwen vallen, een 'echte vrouw' op mannen.

Er is lef, energie en toewijding nodig om de status quo, die van generatie op generatie is overgedragen, met nieuwe ogen te bekijken. En het vraagt veel van zowel de docent als van de leerling om daarover het gesprek aan te durven gaan. Oefening 3, op pagina 26, helpt hierbij.

Verder kijken: NO MORE BOYS AND GIRLS

Een experiment waarin een klas vol zevenjarigen genderneutraal benaderd wordt
NTR
54:00 min (meerdere afleveringen)
(Engels)

Verhelderende rapporten

SUCCESSVOLLE ONDERWIJSAAN- PAKKEN VOOR JONGENS IN HET VO

Presenteert pedagogisch-didactische aanpakken voor meer schoolmotivatie en betere aansluiting bij en verbeteren van meta-cognitieve vaardigheden. 35 mythes over leren en onderwijs die laten zien hoe schadelijk vooronderstellingen in het onderwijs zijn
Kohnstamm instituut

REPRESENTATIE EN STEREOTY- PERINGEN VAN VROUWEN EN MANNEN IN SCHOOLBOEKEN VOOR DE BRUGKLAS

Onderzoek naar genderstereotypen in onderwijsmateriaal
Judy Mesman

PABOYS GEZOCHT!

Een blik op wat de pabo en het werken op de basisschool aantrekkelijker maakt voor mannen
SBO

DE ONDERWIJSACHTERSTAND VAN JONGENS

Omvang, oorzaak en Interventies in kaart gebracht
ITS – Radboud Universiteit Nijmegen

MEER VROUWEN IN DE TECHNIEK EN MEER MANNEN IN DE ZORG?

Emancipatiemonitor 2018
CBS- SCP

TECHNIEK? NIKS VOOR MIJ! VROEGE BEROEPSUITSLUITING

Onderzoek naar oorzaken van vroege afbakening van beroepskeuze door jongens en meiden
Cathy van Tuijl

CAPTURING THE POTENTIAL

Een hoopvolle blik op de toene- mende gendergelijkheid op de Nederlandse arbeidsmarkt
Mc Kinsey Global institute

WAT WERKT BIJ HET VERMINDEREN VAN DISCRIMINATIE?

Een dossier over wat werkt tegen discriminatie
Kennisplatform Integratie & Samenleving

MIETJES MOETEN WE NIET

Onderzoek naar de sociale uitsluiting en stereotypen rond homoseksualiteit die jongeren en volwassenen ervaren
EduDivers

IMAGES (INTERNATIONAL MEN AND GENDER EQUALITY SURVEY)

Onderzoek naar de houding en praktijk van mannen rond genderthema's
Promundo

DAT DE HERSENEN VAN JONGENS ACHTERLOPEN IS EEN NEUROMYTHE

Een hersenonderzoeker ging op zoek naar de verschillen in de hersenontwikkeling van jongens en meiden, maar vond ze niet
Lara Wierenga (Universiteit Leiden)

OEFENING 3. GENDERGELIJKHEID BESPREKEN

Er is veel videomateriaal over gender dat ook in de klas goed bruikbaar is. In deze oefening geven we een aantal suggesties voor gespreksonderwerpen, attenderen we op enkele inspirerende video's en doen we een voorzet voor een lesplan om het gesprek in de klas op gang te helpen.

Naar aanleiding van video's kan met klas, collega's of bij een ouderavond het gesprek gevoerd worden.

Gespreksonderwerpen

1. Jongens die meidendingen doen
Bespreek hoe het komt dat we zogenaamde jongens- en meidendingen ongelijk waarderen. Waarom we jongensachtige eigenschappen in meiden wel waarderen maar niet andersom. En wat we zouden kunnen doen om jongens meer te stimuleren ook hun 'vrouwelijke' eigenschappen meer te ontwikkelen of te tonen.

Opzet van een lesplan

Een lesplan kan er als volgt uitzien.

- Fase 1. Kennis opdoen: bekijken van de video
- Fase 2. Empathie vergroten: evalueer in groepen wat opviel
- Fase 3. Van elkaar leren: ga het gesprek aan. Zoek naar herkenning in het eigen leven van deelnemers
- Fase 4. Inzicht opdoen: zoek samen naar veranderingen die de situatie zouden kunnen verbeteren
- Fase 5. Toepassen: schrijfopdracht of een opdracht om in een kleine groep hier stelling over te nemen

Bekijk de video:
MAN MADE - GENDERCOMPENSATIE

Bekijk de video:
GENDER INEQUALITY EXPLAINED BY CHILDREN

Lees ook de column
JONGENS DIE MEISJESDINGEN DOEN, DAAR WORDEN MENSEN ONGEMAKKELIJK VAN
Aaf Brandt Corstius

2. Meer zorg in de levens van jongens en mannen

Het is interessant om stil te staan bij de rol die zorg kan of zal hebben in de levens van jongens en mannen. Ook voor jongens die in meer traditioneel mannelijke beroepen en een succesvolle carrière hopen te krijgen: ook zij zullen misschien kinderen krijgen en werk, huishouden en zorg moeten combineren. De vraag daarbij is hoe zij hun werk en privéleven hopen te gaan combineren. En natuurlijk gaat het ook over de zorg voor henzelf in hun drukke bestaan.

Bekijk de video:
THE MYSTERY OF THE BASKET

Bekijk de video:
RUIMTE IN JE HOOFD

Bespreek wat je herkent uit deze video's, van jezelf en eventueel van anderen. Onderzoek daarna met de groep welke patronen hieraan ten grondslag liggen.

Hoe zien we de verschillen tussen de verwachtingen van jongens en meiden terug in deze dynamiek? En wat kunnen we doen om jongens te stimuleren meer zorgverantwoordelijkheid te nemen?

Je kan hier ook gebruikmaken van het spelconcept 'Later! Je Leven In Delen' om bewustwording en een gesprek te stimuleren over keuzes ten aanzien van dagindeling en de balans tussen werk en privé.

Lees ook:
'LATER! JE LEVEN IN DELEN'
NJR

3. Betrokken vaderschap en zorgzame mannelijkheid

In Nederland, en wereldwijd, groeit de betrokkenheid van mannen bij de opvoeding van hun kinderen. Veel van de mannen en de organisaties die hier mee bezig zijn vinden elkaar in MenCare: een internationale campagne voor meer betrokken vaderschap. In Nederland is na jaren strijd het geboorteverlof voor partners flink uitgebreid.

Bespreek met elkaar de volgende vragen:

Wie is of was je vader?
Hoe is of was je relatie met hem?
Welke goede dingen van je vader zou je willen doorgeven?
Welke dingen zou je anders willen doen?
Wat zou daarbij helpen?

Een aantal interessante video's kunnen helpen om dit gesprek meer diepgang te geven.

Bekijk de video:
RAISING BOYS TO BE MEN WHO CARE

Bekijk de video:
BECOMING A FATHER: JOIN US IN MAKING THE MENCARE COMMITMENT'

Bekijk de video:
JOIN THE MOVEMENT: TIME FOR ACTION

Nog meer inspirerende filmpjes

GENDERSTEREOTYPERING - UIT HET KEURSLIJF!

Een introductie van gendervraagstukken
Werk.en.de Toekomst
4:04 min (Nederlands)

MENENGAGE

Een krachtig pleidooi om bij te dragen aan een ander soort mannelijkheid
MenEngage
2:49 min (Engels)

IS IT OK?

Reclame die de kijker bevroegt over mannelijkheid
Axe
0:51 min (Engels)

THE BEST A MAN CAN BE

Deze reclame agendeert schadelijke mannelijkheid en roept op tot verandering
Gillette
1:45 min (Engels)

DOCUMENTAIRES

MAN MADE

Sunny Bergman onderzoekt maatschappelijke ideeën over mannelijkheid
VPRO - 2 DOC
57:00 min (Nederlands)

PISNIGHT THE MOVIE

Nicolaas Veul onderzoekt de impact van scheldwoorden als "watje", "homo" en "pisnacht"
VPRO - 3 DOC
45:31 min (Nederlands)

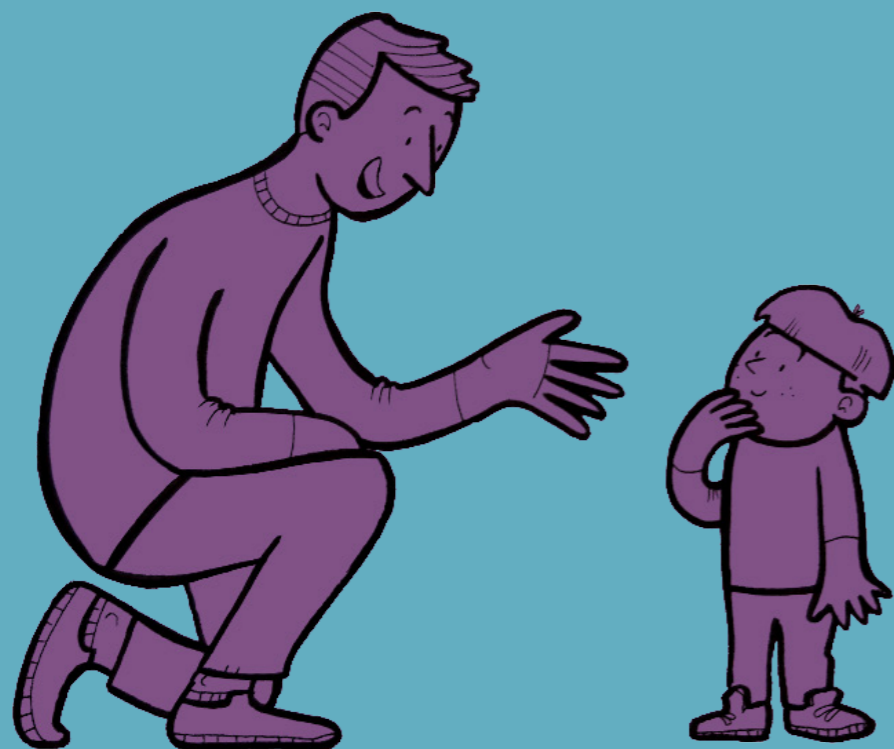
COMEDY

NANETTE

Trailer voor een standup-show over genderongelijkheid en de impact die dat op ons allemaal heeft
Hannah Gadsby
1:26 min (Engels)

MEER JONGENS RICHTING ZORG EN ONDERWIJS

MODULE 3.

Aan de slag	30
Studie- en beroepsoriëntatie	31
Methodes en interventies	32
● Handige handvatten	33
Waarom het belangrijk is om aan de slag te gaan met mannelijkheid	34
● Mensen en meer	36
Tips voor in de klas, lessen uit programma's voor meiden	37

AAN DE SLAG

Didactiek, lesmateriaal en rolmodellen

In de klas worden op verschillende manieren gendernormen overgedragen. Zoals we eerder al noemden is woordkeuze van grote invloed, maar ook illustraties en de voorbeelden die je gebruikt worden zijn van grote invloed. Veel boeken die op scholen worden gebruikt reproduceren stereotypen in voorbeelden en personages.

Maar ook de inrichting van de ruimte kan contraproductief werken. Een roze kookhoek en een blauwe knutselhoek in de lagere groepen maken voor de kinderen meteen duidelijk waar zij zich op horen te oriënteren.

Dit eigenhandig allemaal veranderen is lastig. Maar je kan er wel over in gesprek gaan met collega's en met de klas. En je kunt er actief verandering in brengen door lesmateriaal aan te vullen.

Als kinderen al van jongs af aan in aanraking komen met beelden en mensen die afwijken van de norm, zullen zij op latere leeftijd meer ruimte voelen om zelf ook af te wijken van wat er van hen wordt verwacht en om zo hun volledige potentieel te benutten.

Zet het op de schoolagenda

Essentieel is het om het thema gender binnen je school op de agenda te zetten. Wanneer er niet schoolbreed actief gewerkt wordt aan het verminderen van stereotypen en ongelijkheid kunnen aparte lessen over gendergelijkheid juist de norm bevestigen: als iets in een aparte les behandeld wordt, wordt het als bijzonder bestempeld. Benoemen alleen is niet genoeg voor verandering.

Betrek ouders

Omdat genderstereotypen diepgeworteld zijn in onze samenleving zal verandering een hoop emoties losmaken. Zeker bij ouders die niet bekend zijn met de impact en de noodzaak er iets mee te doen. De invloed van ouders op het wereldbeeld en de keuzes van jongeren is niet te onderschatten.

Om normen en stereotypen te doorbreken heb je dus ook de ouders nodig. Overweeg daarom om het onderwerp centraal te stellen bij een ouderavond. Daarbij kan dan gewerkt worden met een van de modules uit deze toolkit of via Emancipator een trainer worden ingeschakeld.

Verder aan de slag: GENDER IN DE KLAS

Materiaal voor docenten van BO en VO die genderbewuster willen lesgeven
(Rosa vzw)

Verder lezen: REPRESENTATIE EN STEREOTYPERINGEN VAN VROUWEN EN MANNEN IN SCHOOLBOEKEN VOOR DE BRUGKLAS

Onderzoek naar genderstereotypen in
onderwijsmateriaal
Judy Mesman

Verder aan de slag: GENDER IN DE KLEUTERKLAS

Concrete hulpmiddelen en praktische tips voor
leerkrachten en opvoeders van kleuters van 2,5 en 6
jaar
RoSa vzw

STUDIE- EN BEROEPSORIËNTATIE

Jongeren maken hun keuze voor een vervolgstudie en een toekomstig beroep aan het eind van de middelbare school. Maar kinderen oriënteren zich al veel eerder op die keuzes. Het zwaartepunt hiervan ligt tussen hun negende en veertiende jaar. Dan al vormen kinderen zich een beeld van de beroepen die bij hen kunnen passen. Gender blijkt bij deze keuze de grootste bepalende factor te zijn. Wanneer in de jonge jaren zorg en onderwijs dus voornamelijk worden geassocieerd met vrouwen, zal het moeilijk zijn om jongens op een latere leeftijd te overtuigen om daar voor te kiezen.

Kortom, wanneer we jongens en mannen willen bewegen richting zorg, welzijn en onderwijs dan moet daar al jong mee worden begonnen. Genderbewustzijn en een breed aanbod van voorbeelden en rolmodellen is daarbij van groot belang. Dit geldt zowel voor het basis- als het voortgezet onderwijs.

Kinderen moeten al op de basisschool het vertrouwen krijgen dat zij hun gevoel mogen volgen en dat gender daarbij geen beperkende factor is. Niet voor meiden, maar ook niet voor jongens. Zolang jongens het gevoel hebben dat zij hun 'vrouwelijke' eigenschappen niet te veel mogen laten zien, zal dit zich blijven vertalen in een ondervertegenwoordiging van mannen in de zorg en in het onderwijs.

Het is bij studie- en beroepskeuzege-sprekken belangrijk om goed te luisteren en om jongeren te benaderen als individuen: met eigen talenten, interesses, zwaktes en krachten. Het is moeilijk maar belangrijk om eigen verwachtingen daar niet in mee te laten spelen. De keuzes die jongens maken rond school, studie, werk en relaties zijn keuzes die een leven lang doorwerken. Het is belangrijk de patronen te identificeren die deze jongens weerhouden van authentieke keuzes.

Voer daarom ook het gesprek over wat hen gelukkig maakt. Zoek de kwetsbaarheid op, ga voorbij aan de verwachtingen die zij opgelegd hebben gekregen. Wees je daarbij bewust van de enorme druk die veel jongens ervaren vanuit hun familie en omgeving.

Om jongens effectief in dit proces te begeleiden, is warmte, compassie en discipline nodig. Gedragsverandering gebeurt gradueel en moet vanuit de jongeren zelf komen, niet worden opgelegd door de omgeving.

"WE'VE BEGUN TO RAISE OUR DAUGHTERS MORE LIKE SONS... BUT FEW HAVE THE COURAGE TO RAISE OUR SONS MORE LIKE DAUGHTERS"

Gloria Steinem

METHODES EN INTERVENTIES

Je kan met de klas actief aan de slag gaan met het herwaarderen, bevragen en counteren van stereotypen. Counterstereotype rolmodellen kunnen in allerlei vormen in de klas terugkomen: in voorleesboeken, lesmateriaal, klasbesprekingen of opdrachten.

Daarvoor heeft Emancipator ook een groep 'voordoeners': mannen die niet-traditionele levenskeuzes hebben gemaakt. Deze rolmodellen kunnen via verschillende programma's in de klas worden ingebracht. Dit kan via vrij beschikbare filmpjes, boeken en lesmateriaal. Of een rolmodellenprogramma.

Voor meiden zijn er al langer succesvolle programma's beschikbaar. Een uitstekend voorbeeld is 'Beeldenbrekers' van VHTO. Bij dit programma voor groep 1 t/m 8 van het basisonderwijs komen vrouwelijke technische en bèta-professionals langs in de klas.

Programma's die jongens stimuleren naar minder bèta-gerichte beroepen zijn nog weinig gangbaar. Maar ook op dit vlak is een aantal interessante programma's en bronnen beschikbaar. Zo biedt Emancipator vanuit 'Rent a huMAN' diverse workshops en trainingen aan, en geeft IMAGINE al jarenlang workshops aan jongeren in het onderwijs en jongerenwerk. 'Aan jou hebben we wat' biedt een rolmodellenproject aan. En Plan Internationaal heeft ook een interessant gendertransformatief programma: Champions of Change.

Verder zijn er op de website Let Toys Be Toys leuke klasseninterventies te vinden. De Belgische website genderklik.be heeft mooi materiaal waar leerlingen zelf mee aan de slag kunnen. Voor de kleinsten is er de toolkit 'Gender in de kleuterklas' door Rosa. Een overzicht van deze en veel meer interventies is te vinden op de volgende pagina's.

Verder aan de slag: RICK IN DE KINDEROPVANG (RICK PLOEMEN)

Inspirerend materiaal over jongens en mannen in de kinderopvang en pedagogische omgevingen

Verder lezen: WAT WERKT BIJ HET VERMINDEREN VAN DISCRIMINATIE?

Een dossier over wat werkt tegen discriminatie
Kennisplatform Integratie & Samenleving

Verder aan de slag: INSPIRING THE FUTURE - REDRAW THE BALANCE

Hoe rolmodellen bestaande stereotypen kunnen doorbreken en de horizon van kinderen kunnen verbreden (video door Mullen Lowe London)

Handige handvatten

TOOLKITS

IMAGINE

Diverse lessen en lesvormen om in de klas aan de slag te gaan met gender
Emancipator

'LATER! JE LEVEN IN DELEN'

Beschrijving van spelconcept over levenskeuzes en dagindeling
NJR

GENDER IN DE KLEUTERKLAS

Concrete hulpmiddelen en praktische tips voor leerkrachten en opvoeders van kleuters van 2,5 tot 6 jaar
RoSa vzw

THE "BOY TURN" IN RESEARCH ON GENDER AND EDUCATION

Overzicht van onderzoek en invalshoeken over de toegenomen aandacht voor jongens in het onderwijs
Marcus Weaver-Hightower

TIPS

KINDEREN GENDERBEWUST OPVOEDEN (ALLIANTIE GENDERDIVERSITEIT)

Handge tips voor opvoeders

9 TIPS FOR PARENTS (PLAN INTERNATIONAAL)

Tips hoe jongens zo op te voeden dat zij een gezonde positieve mannelijkheid omarmen

9 TIPS ROND GENDER-DIVERSITEIT (ALLIANTIE GENDERDIVERSITEIT)

Tips hoe om te gaan met gender in de tienertijd

HANDREIKING VADERBETROKKENHEID (SARDES)

Tips hoe je als organisatie mannelijke opvoeders meer kan betrekken

LESBRIEF ONDERZOEKEND EN ONTWERPEND LEREN OVER GENDERSTEREOTYPEN

Bewustwording materiaal rond genderstereotypen gericht op groep 5 tot en met 8 van het basisonderwijs
Universiteit Utrecht

TROTSEZONENTROTSEVADERS

Interventie voor docenten, jongerenwerkers en hulpverleners om de relatie tussen (tieners)jongens en hun vaders te verbeteren
Jens van Tricht ism Stichting P=P.

PROGRAM H

Materiaal dat kritische reflectie stimuleert op de rigide gender-normen
Promundo Global

GENDERNORMEN TRANSFORMEREN

Leren van internationale gender-transformatieve programma's
Alliantie Genderdiversiteit

VADERSCHAP 2.0

Opvoedingsondersteuning voor vaders van nu
E-Quality

PROGRAM P

Een programma met concrete strategieën en activiteiten om mannen te ondersteunen naar actief vaderschap
Promundo Global

MANHOOD 2.0

Een curriculum dat een 'Gender-Equitable' toekomst promoot
Promundo Global

INTERSECTIONALITEIT IN DE PRAKTIJK (ALLIANTIE GENDERDIVERSITEIT)

Tien tips voor intersectioneel denken en doen

WAAROM HET BELANGRIJK IS OM AAN DE SLAG TE GAAN MET MANNELIJKHEID

Een bloemlezing

Ook in Nederland is de positie van mannen en vrouwen nog altijd niet gelijk, en zijn er veel maatschappelijke en persoonlijke problemen die te maken hebben met gender en gendernormen. Nederland staat op plek 38 van de Global Gender Gap Index 2020, met een score van 74 procent (WEF). In de Gender Equality Index van het European Institute for Gender Equality staat Nederland op de zesde plek (EIGE).

Jongens doen het in het onderwijs slechter dan meisjes en kiezen andere studies

Jongens en meisjes scoren op de CITO-toets ongeveer even goed, maar in het voortgezet onderwijs groeit het verschil tussen jongens en meisjes snel (CBS). Jongens blijven vaker zitten dan meisjes, worden vaker geschorst, stromen vaker 'af' en halen vaker een lager diploma dan meisjes (TNO). Meisjes doen het zowel in het voortgezet onderwijs als in het hoger onderwijs beter dan jongens en zijn vaker hoogopgeleid (Emancipatormonitor 2018).

In het hoger onderwijs kiezen vrouwen veel vaker voor studies richting onderwijs, zorg, cultuur en maatschappij; terwijl mannen vaker kiezen in de richting van rechten, natuurwetenschappen, informatica, en techniek en industrie (CBS). Er werken drie keer zo veel mannen als vrouwen in bèta en technische beroepen, in de zorg werken drie keer zo veel vrouwen als mannen (CBS).

In de zorg en het onderwijs zijn grote personeelstekorten, er werken veel minder mannen

In 2016 werkten er ruim 1,2 miljoen mensen in de zorg: bijna 1 op de 6 werkenden (CBS). Eind 2018 waren er meer dan 31.000 vacatures in de zorg, volgens prognoses zal er in 2022 een tekort zijn van 80.000 werknemers (Rijksoverheid). Van de mensen die afstuderen in een zorgberoep is slechts 10 procent man (CBS).

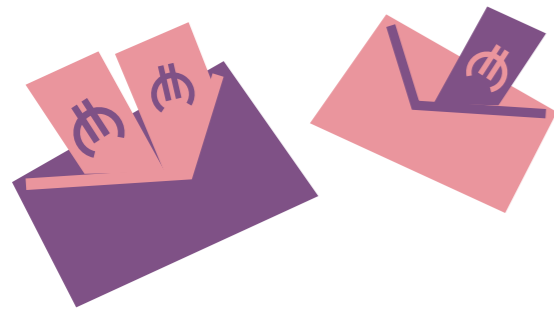
In het primair onderwijs is er volgens ramingen van het Ministerie van OCW in 2022 een tekort van ruim 4000 fte. Slechts 19 procent van de docenten is man (Onderwijs in Cijfers).

Vrouwen verdienen minder, mannen zorgen minder

Vrouwen verdienen in Nederland minder dan mannen. De ongecorrigeerde loonkloof was in 2017 nog 15 procent. Gecorrigeerd naar onder andere opleidingsniveau, beroepsniveau, arbeidsduur en werkervaring blijft er bij de overheid 5 procent en in het bedrijfsleven 7 procent onverklaarbaar verschil in loon over (Atria). Bijna driekwart van de vrouwen werkt in deeltijd, en minder dan de helft van de vrouwen is financieel onafhankelijk (Women Inc.).

Hoewel de meeste ouders de zorg voor hun kinderen het liefst gelijk zouden verdelen, lukt dat maar beperkt. In de meeste gezinnen werken vaders meer betaald en nemen moeders meer zorgtaken op zich (Emancipatormonitor 2018). Vrouwen besteden bijna twee keer zo veel

tijd aan onbetaald (huishoudelijk en zorg-) werk als mannen (WEF). 60 procent van de mantelzorgers is vrouw (Women Inc.). Veel patronen en problemen worden intergenerationeel, van ouders op kinderen doorgegeven: niet alleen genderstereotypen maar ook patronen van geweld, armoede, en ongelijkheid. De uitbreiding van het geboorteverlof door de Wet Invoering Extra Geboorteverlof (WIEG) in 2020 is een belangrijke eerste stap om vaders meer ruimte te geven om zich te ontwikkelen in hun vaderschap, en bovendien een wezenlijke bijdrage aan het voorkomen van die intergenerationele overdracht van problemen.

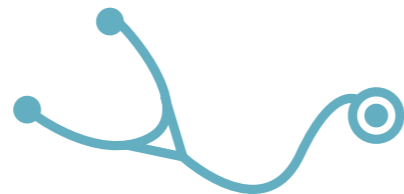
Geweld tegen vrouwen en LHBTQIA+ gemeenschap is een groot probleem, voornamelijk gepleegd door mannen
45 procent van de vrouwen in Nederland heeft sinds haar vijftiende fysiek of seksueel geweld meegemaakt, 20 procent van de vrouwen al vóór haar vijftiende. 10 procent van de vrouwen heeft een verkrachting meegemaakt. Meer dan de helft van de vrouwen vermijdt situaties of plaatsen uit angst voor

geweld. In negen van de tien gevallen wordt dit geweld gepleegd door een man (FRA, Atria).

Mannen hebben vaker gezondheids- en andere problemen dan vrouwen

Mannen zijn vaker dan vrouwen laagopgeleid (TNO), zijn vaker werkloos (CBS), en vertonen vaker crimineel gedrag dan vrouwen (CBS). 84 procent van de daklozen is man (CBS). Mannen plegen meer dan twee keer zo vaak zelfmoord als vrouwen (CBS). Mannen hebben veel vaker dan vrouwen problemen met alcoholgebruik (Jellinek), en gebruiken twee keer zo vaak cannabis en andere drugs als vrouwen (CBS). Ook de levensverwachting van mannen is lager dan van vrouwen (CBS).

Mensen en meer

ROLMODELLEN

TOMMIE NIESSEN

Een verpleegkundige die schrijft over zijn ervaringen. Tommie Niessen schreef ook het boek 'Tommie in de zorg'

JOHAN BAVMAN

Een inspirerende fotoreportage en verhalen over zorgende vaders

DAVID BORMAN

Praktische tips van een mannelijke verloskundige, over zwangerschap, bevallen en de kraamtijd. David Borman schreef onder andere 'Aanpakken voor aanstaande vaders'

RICK IN DE KINDEROPVANG (RICK PLOEMEN)

Inspirerend materiaal over jongens en mannen in de kinderopvang en pedagogische omgevingen

INSPIRING THE FUTURE - REDRAW THE BALANCE

Hoe rolmodellen bestaande stereotypen kunnen doorbreken en de horizon van kinderen kunnen verbreden (video door Mullen Lowe London)

HOW PARENTS INFLUENCE KIDS' GENDER ROLES (THE ATLANTIC)

Hoe ouders kunnen bijdrage aan gebalanceerde genderrollen. Het belang van rolmodellen (filmpje The Atlantic)

PLATFORMS

LET TOYS BE TOYS

Verschillende interessante klas-interventies

GENDERKLIK

Platform met inspirerende genderverhalen en een levendige facebookomgeving

GENDER IN DE KLAS (ROSA VZW)

Materiaal voor docenten van BO en VO die genderbewuster willen lesgeven

STICHTING SCHOOL & VEILIGHEID (GAY & SCHOOL)

Workshops en lesvormen rond homoseksualiteit en school

RUTGERS

Bieden onder andere lesmateriaal en trainingen over seksuele identiteit en seksualiteit

THE MEN'S STORY PROJECT

Verschillende 'spoken word' filmpjes van en over mannen om andere soorten mannen te laten zien en horen

BOYS WON'T BE BOYS

Een beweging die laat zien dat mannelijkheid niet in een hokje past. Onder bezielende leiding van Rikkert van Huisstede

TIPS VOOR IN DE KLAS. LESSEN UIT PROGRAMMA'S VOOR MEIDEN

VHTO, het landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek, heeft decennia ervaring met het adviseren van leerkrachten en scholen om het onderwijs zo in te richten dat meiden meer gestimuleerd worden om te kiezen voor studies en beroepen in bèta, techniek en ICT.

Deze domeinen worden traditioneel als mannelijk gezien en het aantal meiden dat voor deze richtingen kiest is zeer beperkt. Wat kunnen we leren van deze ervaringen als het gaat om het stimuleren van meer jongens om een studie of beroep in 'vrouwelijke' domeinen als onderwijs en zorg te overwegen?

Tip 1: Haal niet-stereotype rolmodellen de klas in

Zorg voor mensen met niet-stereotype beroepen in de klas. Liefst al van jongs af aan. Niets werkt zo goed tegen genderstereotypen als voorbeelden van mensen die het anders doen, de zogenaamde contraststereotypen of counterstereotypen. Nodig ze eens uit als gastdocent of bij een les over een bepaald onderwerp.

Of het nu – zoals VHTO doet – gaat om vrouwen met een technisch beroep of om mannen die in de zorg, de kinderopvang of het onderwijs werken. Voorbeelden van mensen die niet-stereotype keuzes hebben gemaakt, laten kinderen en jongeren zien dat ze meer keuzes hebben dan ze misschien wel denken. Daarnaast zijn ze belangrijk als rolmodel voor de jongens en meiden die zelf een andere keus over- wegen, maar twijfelen omdat je zo weinig mannen of vrouwen in een bepaald beroep ziet. VHTO ontwikkelde een speciale les voor basisscholen hierover: Beeldenbrekers. Na een opdracht om iemand met een technisch beroep te tekenen ontmoeten ze iemand die dat beroep heeft. Negen van de tien keer blijken kinderen een man te hebben getekend en zijn ze verrast als er een technische vakvrouw de klas in stapt. Zo'n les kan natuurlijk ook met mannen in niet- stereotype beroepen.

Tip 2: Check of de ruimte prettig is voor iedereen

Kijk eens kritisch naar de ruimte waarin je lesgeeft. Is die herkenbaar en aantrekkelijk aangekleed voor iedereen, voor jongens en voor meiden? Zijn er bijvoorbeeld jongens en meiden

te zien op posters, banners en ander beeldmateriaal? En worden ze dan op een niet-stereotype wijze afgebeeld? Maar ook, wat voor materiaal bied je aan en hoe ziet dat eruit? Wie maakt er vooral gebruik van welk materiaal? Worden door de inrichting van je lokaal niet onbedoeld genderstereotypen benadrukt? Ook leuk om samen met je leerlingen te bespreken en te onderzoeken wat er anders kan.

Tip 3: Bestudeer je lesmateriaal

Uit onderzoek blijkt dat in veel lesmethodes en studieboeken genderstereotypen worden bevestigd. Er komen bijvoorbeeld meer mannen dan vrouwen in voor en vrouwen worden vaker beschreven of afgebeeld in een zorgende (niet-werkende) rol. Betrek je leerlingen bij het onderzoek. Laat ze bijvoorbeeld in groepjes delen van het lesmateriaal doornemen aan de hand van vragen zoals:

- Hoe veel plaatjes van mannen en van vrouwen kom je tegen? Wat doen ze? Wat staat er precies op het plaatje?
- Hoeveel mannen en hoeveel vrouwen staan er beschreven in de tekst?
- Wat is het beroep van de mannen en de vrouwen die je in de tekst of op het beeld tegenkomt?
- Als de man of vrouw geen beroep heeft, wat doet hij of zij dan?

Dat levert vast veel ingrediënten op voor een gesprek over genderstereotypen.

Tip 4: Behandel jongens en meiden hetzelfde

In de praktijk blijkt dat jongens en meiden vaak verschillend worden behandeld op school. Het gaat vaak om kleine dingen waarvan we ons nauwelijks bewust zijn. Een ongelijkheid die vaak naar voren komt is bijvoorbeeld dat jongens vaker de beurt krijgen, meer feedback krijgen, en meer denkvragen (die zelfvertrouwen en creatief vermogen vergroten) en minder kennisvragen (die stof inprenten in geheugen) krijgen. Andersom wordt initiatiefrijk en interactief gedrag van meiden die vaker de beurt nemen of vragen, vaak veroordeeld als 'niet meisjesachtig'.

De gevolgen hiervan zijn niet alleen negatief voor meiden maar ook voor jongens. Want jongens krijgen zo ook een boodschap mee over wat voor hen 'normaal' is. De minder initiatiefrijke en interactieve jongen die minder vraagt of de beurt opeist, krijgt impliciet de boodschap dat er iets mis is met hem: dat hij niet 'jongensachtig' genoeg is.

De regels die gelden voor hoe mannen en vrouwen zich moeten gedragen zijn streng, en de gevolgen zijn groot als je ervan afwijkt. Dat heeft consequenties voor de keuzes die kinderen maken en de manier waarop zij zich kunnen ontwikkelen. Niet alleen voor meiden, waar al vaker aandacht voor is, maar ook voor jongens. Daar gaat deze toolkit over.

Deze toolkit biedt professionals in en rond het onderwijs ondersteuning en inspiratie bij het aangaan van deze onderwerpen. Hierin vind je:

- Handvatten voor gesprekken met jezelf, leerlingen en collega's
- Lessen waarmee je in de klas en binnen een docentengroep aan de slag kan
- Schatkisten vol inspirerende boeken, artikelen, filmpjes, organisaties, workshops en lesmateriaal

Met deze toolkit kunnen we samen werken aan een veiligere, inclusievere en gezondere samenleving voor iedereen.

Zij die zich bewust zijn van het belang hiervan vinden hier gereedschap om hiermee aan de slag te gaan. Zij die zich oriënteren op het onderwerp vinden een uitstekende introductie tot het veld.

“ALS HET ONS LUKT OM ALLE MENSELIJKE EIGENSCHAPPEN WERKELIJK GELIJK TE WAARDEN, DAN KUNNEN WE IN VRIJHEID EN GELIJKHEID KEUZES MAKEN OVER HET LEVEN DAT WE WILLEN LEIDEN, SAMEN EN ALLEEN. DAN KUNNEN WE WERKEN AAN EEN VREEDZAMER EN RECHTVAARDIGER WERELD. DIE VERANDERING KAN NIET ALLEEN PLAATSVINDEN IN ORGANISATIES EN SYSTEMEN, DIE MOET HAAR BESLAG KRIJGEN IN ONS ALS MENSEN”